

CAPELLA UTRECHT & FLORILEGIUM MUSICUM

O.L.V. HANS NOIJENS:

Uit Schütz', schaduw

LUISTERRIJKE EENVOUD & STRALENDE MEERKORIGHEID
VAN SCHÜTZ & TIJDGENOTEN

22 AUGUSTUS, 20.15 UUR

PIETERSKERK UTRECHT

PROGRAMMA

- Gregor Aichinger (1564 – 1628) - Duo seraphim
 - Sethus Calvisius (1556 – 1615) - Unser Leben währet siebzig Jahr (Psalm 90)
- Gloria
 - Georg Piscator (1607 – 1656) - Sonata à 7
 - Leonhard Lechner (1553 – 1606) - Mein süße Freud
- Ach herzigst Hertz
- Gott b'hüte dich
 - Heinrich Schütz (1585 – 1672) - Magnificat SWV468
- PAUZE
- Siehe, wie fein und lieblich ists, SWV412
 - Freue dich des Weibes deiner Jugend, SWV453
 - Andreas Hammerschmidt (1611 – 1675) - Warum betrübst du dich mein Herz?
- Ach Jesus stirbt
 - Giovanni Gabrieli (1557 – 1612) - Canzon à 7
 - Hans Leo Hassler (1564 – 1612) - Duo Seraphim
-

Duo seraphim – Gregor Aichinger (1564 – 1628)

Aichinger ging op zijn 13e in München bij Lassus studeren. Daarna werd hij organist en hofcomponist in Augsburg, waar hij zijn hele leven bleef, maar wel reizen maakte naar Venetië, waar hij studeerde bij Giovanni Gabrieli. Hij bekeerde zich daar waarschijnlijk ook van protestant naar katholiek.

Duo seraphim is een traditionele liturgische tekst die door veel componisten is getoonzet, bijvoorbeeld ook door Monteverdi in zijn Maria-vespers.

Het eerste deel van de tekst is uit het oude testament, Jesaja 6:3, het tweede deel komt uit het nieuwe testament: de eerste brief van Johannes, hoofdstuk 5

Duo seraphim clamabant alter ad alterum: — <i>Sanctus Dominus Deus Sabaoth.</i> <i>Plena est omnis terra gloria ejus.</i>	Twee serafijnen riepen elkaar toe: — <i>Heilig is de Heer, de God van Zebaoth.</i> <i>De hele aarde is vol van zijn heerlijkheid.</i>
---	---

Tres sunt, qui testimonium dant in coelo: Pater, Verbum et Spiritus Sanctus: et hi tres unum sunt.	Drie zijn er die getuigen in de hemel: de Vader, het Woord en de Heilige Geest. En deze drie zijn één.
--	--

Laus et perennis gloria Deo Patri cum Filio Sancto simul paraclito in sempiterna saecula.	Lof en eeuwige glorie aan God de Vader, met de Zoon en de Heilige Trooster, samen voor eeuwig en altijd.
--	---

Unser Leben währet sieb'zig Jahr – Psalm 90 v. 10 – Sethus Calvisius (1556 – 1615)

Zijn eigenlijke naam was Seth Kalwitz. Hij was de zoon van een landarbeider. Dankzij een beurs van keurvorst August van Saksen kon hij studeren en hield zich bezig met geschiedenis, wiskunde, sterrenkunde en... muziek. Als Thomascantor was hij een vroege voorganger van Bach, aanbiedingen om hoogleraar te worden wees hij van de hand. Hij heeft een belangrijke sterrenkundige publicatie op zijn naam staan, die zes keer opnieuw werd uitgegeven.

Unser Leben währet siebzig Jahr',
und wenn es hoch kommt,
so sind's achtzig Jahr';
und wenn es köstlich gewesen ist,
so ist es Müh' und Arbeit gewesen;
denn es fährt schnell dahin,
als flögen wir davon.

Ons leven duurt zeventig jaar,
en als we sterk zijn
tachtig jaar;
en zelfs op z'n best,
was het nog moeite en gezwoeg;
want het gaat snel voorbij,
we vliegen heen.

Gloria – Sethus Calvisius (1556 – 1615)

Gloria in excelsis Deo
Et in terra pax
hominibus bona voluntas.

Ere zij God in den hoge
En vrede op aarde
voor de mensen van goede wil

Sonata à 7 – Georg Piscator (1607 – 1656)

Georg Piscator was vermoedelijk koorknaap aan het aartsbisschoppelijk hof in Innsbruck, waar hij op 15-jarige leeftijd werd aangesteld als derde organist. Ook zijn vader was als koorzanger in dienst van dezelfde aartsbisschop, en ontving op gevorderde leeftijd een levenslang pensioen.

Op kosten van de aartsbisschop kon Georg een aantal jaren studeren in Rome en Venetië, waarna hij werd bevorderd tot eerste organist. Later was hij hoforganist in München en Wenen.

Mein süße Freud – Leonhard Lechner (1553 – 1606)

Lechner zong in een knapenkoor aan het Beierse hof totdat hij ongeveer 17 was.

Daarna werd hij leraar en gaf een serie motetten uit, die duidelijk zijn beïnvloed door de stijl van Lassus, al zijn ze iets lichtvoetiger. Hij werd hofdirigent, maar kreeg ruzie met zijn werkgever, waarop hij werd ontslagen en vogelvrij verklaard. Hij moest op de vlucht, totdat hij bij een ander hof bescherming vond, waar hij weer opklom van koorzanger tot hofcomponist en -dirigent.

Naast kerkelijk repertoire (waaronder een zeldzame motetpassie: een polyfone toonzetting van de gehele tekst van het lijdensverhaal uit de bijbel) schreef hij muziek bij vele Duitse liederen.

[Tekst 'Mein süße Freud' →]

Mein süße Freud auf Erden,
mein einzige Begier,
wann soll mir einmal werden,
ein freundlich Kuss von dir,
damit ich mich ergetze,
entledigt von der Qual,
mein Herz zur Ruh sich setze,
und Lieb mit Lieb bezahl.

Mijn zoete vreugde op aarde,
mijn enige verlangen,
wanneer zal ik ooit
een kus van jou ontvangen,
zodat ik me mag verheugen,
bevrijd van kwelling
mijn hart mag laten rusten,
en liefde met liefde mag vergelden.

Ach herzigst Hertz – Leonhard Lechner (1553 – 1606)

uit: "Neuwe Teutsche Lieder zu 3 Stimmen" (1577) : een verzameling van 38 liederen in Villanelle-stijl, die zowel volledig vocaal kunnen worden bezet als deels met instrumenten.

Ach hertzigs Hertz
mit Schmertz
erkennen thu
ich hab kein Rhu
nach dir steht mein Verlangen
ist wunder nicht
dein freundlich Gsicht
hat mir mein Hertz gefangen.

O, lief hart,
met pijn,
erken ik,
ik heb geen rust,
ik verlang naar jou,
het is geen wonder:
jouw vriendelijk gezicht,
heeft mijn hart veroverd.

Nun bin ich bit
mit gir
von hertzen gneigt
bey meinem Eyd
soll mir kein liebre werden
dann du allein
merck wie ichs mein
Du bist mein Trost auff Erden.

Nu ben ik,
van jou,
met heel mijn hart,
ik zweer, dat niemand
mij ooit liever zal zijn
dan jij alleen,
weet hoe ik dit ernstig meen
Jij bent mijn troost op aarde.

Rufft an von mir
zu dir
mein willigs Hertz
ohn allen Schertz
hab ich mich dir ergeben
schaff und gebeut
kein Dienst mich reut
will freundlich mit dir leben.

Neem mij aan,
aan jou behoort
mijn bereidwillige hart,
in alle ernst
wijd ik mij aan jou,
Werk, bevel, en dienstbaarheid
zullen mij niet berouwen,
als ik maar vredig met jou mag leven.

Gott b'hüte dich – Leonhard Lechner (1553 – 1606)

Het bekendste lied uit: "Neue lustige Teutsche Lieder nach Art der Welschen Canzonen" 1586, een verzameling van 29 vier- en vijfstemmige liederen op wereldlijke teksten, veelal Lechners eigen vertalingen van Italiaanse villanellen (een oude dichtvorm met steeds terugkerende tekstregels)

Gott b'hüte dich, desgleichen mich
Ich bitt, wöllst dich von mir
mitnichten lenken,
so will auch ich an dich gewisslich denken,
ohn Unterlass.
Ach, Scheiden macht uns die Äuglein nass.

God behoede je, en mij ook.
Ik smee het, keer je
niet van mij af,
dan denk ik zeker ook aan jou,
onophoudelijk.
Afscheid brengt tranen in onze ogen.

Obwohl jetzund noch wenig Stund
das bös Unglück mich
von dir weg wird treiben:
soll doch mein Lieb zu dir
stets ewig bleiben.
Vertrau mir das
Ach, Scheiden macht uns die Äuglein nass

Ook al drijft nu
het ongelukkig lot
ons uit elkaar:
mijn liefde voor jou
blijft altijd bestaan.
Vertrouw mij daarin.
Afscheid brengt tranen in onze ogen.

Ich wollt, du wüsst, wie schwer mir ist
dass ich von dir
ein Zeitlang mich muss kehren.
Kann's nit umgehn,
die Not tut's so begehren,
ist über d'Maß
Ach, Scheiden macht uns die Äuglein nass

Wist je maar hoe zwaar het voor me is
dat ik me tijdelijk van jou
moet afwenden.
't Is onvermijdelijk,
de noodzaak eist het zo,
het is onmetelijk.
Afscheid brengt tranen in onze ogen.

Doch übers Jahr komm ich fürwahr
wied'rum zu dir,
tu dich so hart nicht grämen
Will dennoch jetzt
ein freundlich Urlaub nehmen.
Ich muss auf d'Straß.
Ach, Scheiden macht uns die Äuglein nass

Maar volgend jaar kom ik
voorwaar weer bij je terug.
Treur dus maar niet.
Ik wil nu eerst nog even
aangenaam vrijaf.
Ik moet op reis.
Afscheid brengt tranen in onze ogen.

Magnificat SWV468 – Heinrich Schütz (1585 – 1672)

Schütz componeerde dit grootse Magnificat voor 4 solisten, 2 violen, 3 trombones als obligate instrumenten met basso continuo. Cappella 1 en 2 zijn naar believen vocaal of instrumentaal te bezetten. Schütz heeft een groot palet aan stijlmiddelen: in een bespreking van dit Magnificat sprak een Engelse musicoloog over ‘dazzling colors’.

1 Magnificat, anima mea, Dominum	1 Mijn ziel maakt groot de Heer,
2 et exultavit spiritus meus in Deo, salutari meo,	2 mijn hart juicht om God, mijn redder,
3 quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes,	3 want Hij zag mij, zijn nederige dienaars en zie, voortaan zullen alle geslachten mij gelukkig prijzen
4 quia fecit mihi magna, qui potens est, et sanctum nomen eius,	4 want hij deed grote dingen voor mij, de machtige, heilig is zijn naam,
5 et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum.	5 barmhartig is hij, van geslacht op geslacht, voor al wie hem vreest.
6 Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui.	6 Met de kracht van zijn arm drijft hij uiteen wie zich verheven wanen.
7 Deposuit potentes de sede et exaltavit humiles;	7 Heersers stoot hij van hun troon en wie gering is geeft hij aanzien;
8 esurientes implevit bonis et divites dimisit inanes.	8 hongerigen overlaadt hij met gaven, rijken stuurt hij weg met lege handen.
9 Suscepit Israel puerum suum recordatus misericordiæ suæ,	9 Hij trekt zich het lot aan van Israël, zijn dienaar, zoals hij aan onze voorouders heeft beloofd.
10 sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini eius in sæcula.	10 Zoals hij gesproken heeft tot onze vaderen en tot Abraham en zijn nageslacht, tot in eeuwigheid.
11 Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto:	11 Glorie aan Vader, Zoon en Geest:
12 Sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.	12 zoals het was in het begin en nu en immermeer. Amen

Siehe, wie fein und lieblich ist (Psalm 133), SWV48 – Heinrich Schütz (1585 – 1672)

Siehe, wie fein und lieblich ist,
dass Brüder einträchtig
bei einander wohnen!
Wie der köstliche Balsam ist,
der vom Haupt Aaron herabfleusst
in seinen ganzen Bart,
der herabfleusst in sein Kleid.
Wie der Thau, der vom Hermon
herabfällt
auf die Berge Zion,
denn daselbst verheisst der Herr Segen
und Leben immer und ewiglich.

Zie, hoe goed en aangenaam is het
als broeders eensgezind
bij elkaar wonen!
Het is als kostbare balsem
die van Aärons hoofd uitstroomt
over zijn hele baard
en neerdaalt op zijn kleren.
Zoals de dauw die neervalt van de
Hermon
op de bergen van Sion.
Want daar belooft de HEER
zegen en leven voor eeuwig en altijd.

Freue dich des Weibes deiner Jugend (uit Spreuken 5) SWV453 – Heinrich Schütz

Freue dich des Weibes deiner Jugend.
Sie ist lieblich wie eine Hinde
und holdselig wie ein Rehe;
Laß dich ihre Liebe allezeit sättigen
und ergötze dich allewege in ihrer Liebe.

Dat de vrouw van je jeugd je verheuge!
Lieflijk als een hinde is zij
en zacht als een ree.
Dat haar liefde je vervulle
en voor jou een bron van vreugde mag zijn.

Warum betrübst du dich mein Herz – Andreas Hammerschmidt (1611 – 1675)

Hoewel Hammerschmidt wordt gerekend tot de barok, is zijn muziek relatief eenvoudig: hij vond verstaanbaarheid van de teksten belangrijk en maakte daarom weinig gebruik van uitgebreide versieringen. Zijn composities waren populair en werden in een groot gebied tot in de kleinste kerken uitgevoerd. Zijn hele leven werkte hij als organist, toch zijn er geen orgelcomposities van hem bekend.

Warum betrübst du dich, mein Herz?
Bekümmerst dich und trägest Schmerz
nur um das zeitliche Gut?

Waarom ben je verdrietig, mijn hart?
Maak je je zorgen en word je gepijnigd
alleen om tijdelijke goederen?

Meine Seele, es bleibt alles in der Welt
Vertrau du deinem Herren Gott,
der alle Ding erschaffen hat.

Mijn ziel, dat alles blijft achter op aarde
Vertrouw op je Heer God,
die alles heeft geschapen.

Ach Jesus stirbt – Andreas Hammerschmidt (1611 – 1675)

Ach Jesus stirbt am Creuze.

Christe du Lamb Gottes

Der du trägst die Sünde der Welt,

Erbarme dich über uns.

Jezus sterft aan het kruis.

Christus, Lam Gods

Dat de zonden der wereld wegneemt,

Wees ons genadig.

Ach, Jesus wird verwundet

Wegen unser Missethat.

Jesus wird zuschlagen

Um unser Sünde willen.

Jezus wordt verwond

Vanwege onze ongerechtigheden.

Jezus wordt geslagen

Voor onze zonden.

Ach Jesus stirbt für unsre Sünde.

Christe du Lamb Gottes...

Jezus sterft voor onze zonden.

Christus, Lam Gods....

Canzon à 7 – Giovanni Gabrieli (1557 – 1612)

Gabrieli geldt als de grootste Venetiaanse componist uit de late renaissance; bij hem begint het tijdperk van de barok. Hij liet een uitzonderlijk oeuvre na, met canzona's, sonates en motetten. Hij introduceerde de techniek van de cori spezzati, een 'stereo-effect' van twee koren die elkaar toezongen vanaf de balkons van de San Marco.

Duo Seraphim – Hans Leo Hassler (1564 – 1612)

Tekst: zie pagina 2

Viool: Arwen Bouw, Cecilia Baesso

Cello: Tal Canetti

Contrabas: Linda Paulino

Cornetto: Nick Emmerson, Sebastian de Leeuw

Trombone: Willem Gerritsen, Bram Peeters, Joost Swinkels

Orgel: Vincent Ranger

Sopranen: Pauline van der Meer, Caroline van der Wal, Jantine Woudstra,
Claire McGinn, Bella Putter

Alten: Joukje Jurjens, Angelique Hoogstrate, Bettina von Ehrenthal,
Bernadette van Leeuwen, Eline Welling

Tenoren: Janusz Meylahn, Hein Putter, Eric Jansen, Igor Sweet

Bassen: Johan Stip, Timothé Beemster, Pieter Zwart, Kor Brouwer,
Frank Vorage, Rob Krijgsman

Zin om mee te zingen? Stuur een mail naar noyens@casema.nl

Volgend programma: Gesualdo, De Wert en De Macque. M.m.v. Saskia Coolen en Constance Allanic, zie www.capellautrecht.nl